

РЕЦЕНЗИЯ

от д. н. (осе) Анна Методиева Чолева-Димитрова, проф.
в Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“, БАН
на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност **'доцент'**
в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по област на висше образование 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1.
Филология (славянски езици – съвременен чешки език)

В конкурса за 'доцент', обявен в Държавен вестник, бр. 57 от 26. 06. 2020 г. и в интернет-страницата на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ за нуждите на катедра „Славистика“ към Филологическия факултет, участва единствен кандидат – гл. ас. д-р *Гинка Александрова Бакърджиева* от ПУ „Паисий Хилендарски“.

Със заповед № Р33-4138 от 25.08. 2020 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност **'доцент'** в ПУ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. Филология (славянски езици – съвременен чешки език), обявен за нуждите на катедра „Славистика“ към Филологическия факултет.

Д-р Бакърджиева е родена в гр. Пловдив през 1963 г. Завършва висшето си образование в СУ „Св. Климент Охридски“ в специалността славянска филология. Тя е магистър от 1989 г. (специалист по чешки език и литература и преподавател по български език и литература). Професионалният ѝ път започва като преводач на чешки език (на чешки и словашки филми) в Националната телевизия. От 1992 г. досега тя е отдадена на преподавателската професия: най-напред като преподавател по български език за чуждестранни студенти в различни висши учебни заведения в гр. Пловдив, а след защита на дисертацията, като докторант на ПУ „П. Хилендарски“, 2001 г., многократно води лекторати по български език в различни университети в Европа – Университет „Адам Мицкевич“ в Познан, Полша; Карлов университет в Прага, Чехия (два мандата). Темата на дисертационния ѝ труд е „Вариативност на диалогичния дискурс“.

През годините тя се изявява като много добър преводач. Не случайно е носител и на три награди за преводаческа дейност: два пъти награда на Пловдив за превод на художествена литература (2009 и 2019 г.) и Сребърен плакет на Карловия университет в Прага за значим творчески и педагогически принос в развитието на чешко-българските отношения в областта на културата и художествения превод. Същевременно публикува своите изследвания в наши и чужди издания, участва в научни проекти. Владее на отлично ниво чешки и словашки език и на много добро/ добро – руски, полски и английски. Д-р Бакърджиева притежава завидни организационни умения – инициатор е за провеждането на редица културни и научни форуми както у нас, така и в чужбина.

Кандидатката, гл. ас. д-р, Бакърджиева е отлично подготвен преподавател по чешки и словашки език. Доказателство за нейната старателна подготовка по чешки език е посещенията, още като студентка през 1986, 1987 и 1988 г., на летните школи по чешки език в Карловия университет в Прага и в университета „Т. Масарик“ в Бърно. Престоят ѝ като лектор по български език за два мандата в чешката столица още повече затвърждава постигането на високо равнище в овладяването на този език. Тя е разработила множество лекционни курсове, като: Фонетика на СЧЕ (съвременен чешки език), Морфология на СЧЕ, Теория на превода, Чешка фразеология, Увод в ономастиката и др.; в това число и магистърските програми: Славянска ономастика и Морфология на СБЕ (съвременен български език). Също така тя е провеждала и практически курсове по чешки език, както и курсове по български език за чужденци.

За нейната изключително активна преподавателска дейност говори и включването ѝ в преподавателската мобилност: участвала е три пъти по програмата „Еразъм“; два пъти по SEERUS в Карловия университет, Прага. Д-р Бакърджиева е била ръководител на тринадесет дипломанти, защитили успешно тезите си.

Д-р Гинка Бакърджиева има научна квалификация и професионален интерес в различни лингвистични области: съпоставително езикознание (морфология, словообразуване, лексикология и др.), анализ на дискурса, славянска ономастика (функционален, лингвокултурологичен и социолингвистичен аспект), теория и практика на превода и чуждоезиково обучение.

Представеният от гл. ас. д-р Гинка Бакърджиева комплект материали е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва

дванадесет документа. Научната ѝ продукция обхваща: 2 монографии, 1 студия, 17 статии (вкл. публикувани доклади от научни форуми) и списък на 3 научноизследователски разработки. Представени са и документи (служебни бележки) за участието ѝ в проектите и др. Освен тези трудове, с които авторката участва в конкурса, тя има и общо публикувани статии (42) от областта на литературознанието, текстовата лингвистика, прагматиката, интеркултурната комуникация и др. Трябва да се отбележи, че Бакърджиева е съавтор на първия български мултимедиен учебник, използван у нас и в чужбина при обучението по български език като чужд.

Авторката участва в конкурса с две монографии. Тук трябва отделно да бъде отбелязан издаденият през 2020 г. (и представен за хабилитационен) труд „*Особености на проприалната номинация*“, 260 стр. Книгата включва увод, две глави и заключение.

В Увода са представени някои основни тези на кандидатката, заела се с разработката на едно съвременно, в духа на XXI в., ономастично изследване. Целта е ясно заявена: „да се очертаят особеностите на проприалната номинация, схващана като процес и като резултат от езиковата дейност, съгласно концепцията за функционалната ономастиология“. Д-р Бакърджиева си поставя и задачата да разкрие динамиката между апелативната и проприалната сфера и свързаните с тази динамика процеси: *проприализация*, *трансонимизация* и *апелативизация* (8 стр.). В разработката се използват международно установени термини, което е правилно решение, обусловено от стремежа към унификация на ономастичните термини, предприета от учените-ономасти още през 70-те и 80-те години на миналия век.

Първа глава от изследването е посветена на някои постановки, предимно на чужди учени, очертаващи неговата теоретичната рамка. Авторката приема като основна концепцията на видния чешки ономаст Рудолф Шрамек (с особени заслуги за теорията на собствените имена) за парадигмата на функционалната ономастика (9 стр.), в която се открояват следните характеристики: процесуалност – последователност от операции; динамичност; компактност, кохезивност и репродуктивност. Авторката се позовава и на други чужди учени, както и на наши езиковеди, засягащи по-обстойно въпроса за определеността, който е основен и за онимите. Трябва да се отбележи, че гл. ас. Бакърджиева е успяла да изгради една много добра теоретична рамка на изследването.

Втора глава на труда разглежда конкретните резултати от номинативните процеси *проприализация, трансонимизация и апелативизация*. Анализира се разнороден онимен материал, който Бакърджиева е ексцерпирала от различни източници: речници, енциклопедии, корпуси, интернет сайтове и др. Основна и приносна е тази част от изследването, тъй като съдържа конкретен материал от българското езиково пространство, както и съпоставителни анализи на български и чешки оними. Теоретичните постановки, приети в началото на труда, са разгърнати и потвърдени чрез различен по вид онимен материал.

В началото на тази глава са подложени на подробен анализ оними от българската територия (научната изследователска база) на Антарктика. Процесите проприализация и трансонимизация се разглеждат с оглед на именуването на нови обекти. За база на анализа се използва корпус топоними от „Справочник на българските географски имена в Антарктика“ (2018 г.). Анализирани са процесите на възникване на новите оними. Всъщност новосъздадените географски названия са административно възникнали оними. Много често в „класическата“ топонимия разликата между естествено създадените и административно наложените названия е твърде голяма. На практика те се разглеждат и отделно.

Авторката използва термини, някои от които не са въвеждани в научно обращение у нас или са използвани само в редки случаи. При бъдещо издание на работата би трябвало да се помести списък с ползваните термини, тъй като те насищат обилно представения текст.

Често се употребява терминът *детопоним*, но всъщност е извършена трансонимизация от един на друг географски обект и резултатът е нов топоним=топоним. Досега е използван терминът *трансонимен топоним* или *оттопонимен* (напр. хидроним); също, досега тези оними са разглеждани и като вторични; използването на термина *деантропоним*, смятам за непълно, срв. използвания у нас термин *отантропонимен топоним*. Особено когато става въпрос за трансонимизация би трябвало да се използват термини, като: трансонимен топоним, трансонимен хидроним; за изходните основи (МЛЕ) се използва отантропонимен/деантропонимен топоним и т.н. Смятам за логично да се прецизират тези термини, тъй като в тази част се разглеждат само топоними, а и д-р Бакърджиева споменава, че в случаите на трансонимизация са взети под внимание

ономастичните класификации според типа обект (92-93 стр.). Тук би трябвало да се разбира, по-скоро, различният географски обект – връх, хребет, рид, ледник, нунатак и т.н. Приемам напълно, че авторът има право да посочи своя терминология и да не се съобразява с други мнения.

В проучването са разгледани подробно видовете мотивиращи основи. За по-голяма нагледност и яснота д-р Бакърджиева е приложила таблици и схеми с количествени показатели на новосъздадени оними с оглед на МЛЕ (мотивираща лексикална единица). Изводите след всяка отделна част от тази глава са уместни и твърде полезни.

След трансонимизацията е представена апелативизацията на антропонимите и топонимите, които са представени и от лингвокултурологичен аспект. По-голямо внимание е отредено на прагматонимите. Правилно отбелязва авторката, че те не се радват на особен интерес от страна на езиковедите у нас. В днешния глобален и преобладаващо материален свят този вид оними придобива все по-големи размери и му се отдава все по-голямо значение. Трябва да отбележим, че макар и по-малко, и у нас има изследвания от този род. През последните години липсата на изследвания от български учени се компенсира от засиления интерес на чужди учени към съвременното българско езиково пространство. Бакърджиева се спира по-подробно на номинативните техники, прилагани при две продуктови категории *хляб* и *вино*. Разглежда се словообразуването, факторите, които влияят на продуктовата номинация, както и тенденциите при именуването на продуктите.

Бакърджиева е включила в изследването си и идиомите, предлагайки съпоставителен анализ на фразеологизмите с компонент собствено име и с оглед на процесите апелативизация и проприализация. В труда са разгледани и принципите при транслитерация и транскрипция на собствените имена. Проблемите са глобални, отнасят се за целия свят и не случайно с тях се е заела комисия в ООН. Поставен е и проблемът за предаването на собствените имена в преводната литература. Радостно е, че вече и у нас има защитени дисертации, засягащи тези въпроси. Много важна част от приемането и разбирането на проприите е тяхното включване в обучението на чужди езици.

Приемам, че в представения хабилитационен труд на гл. ас. д-р Г. Бакърджиева има следните приноси:

1. Доказва се, че онимите са обвързани по различен начин с екстралингвистичната действителност, с онимните обекти, които именуват. При избора на конкретно собствено име влияе сложен комплекс от лингвистични и екстралингвистични фактори, като словообразуване, мотивиращ признак, вид онимен обект и др.
2. Разкрити са функциите, които изпълняват собствените имена в различните сфери на комуникация.
3. Проучването е иновативно, в него се засягат рядко поставяни у нас въпроси от областта на социономастиката. То ще има значение за развитието на тази научна дисциплина, за бъдещи съпоставителни изследвания, но ще има значение и при провеждането на по-широка интеркултурна комуникация, ще разкрие перспективи за осъществяването на по-мощни интердисциплинарни проекти.

Публикациите, свързани с ономастичната тематика и хабилитационния труд са 18. Смятам, че те са достатъчни като количество и са свидетелство за едно много добро научно равнище: „Апелативизирани антропоними в българския и чешкия език“; „Образуване на съществителни нарицателни имена от топоними“; „Търговската марка – правни норми и речева употреба (върху материал от българския език)“; „Фразеологизми със собствени имена в българския и чешкия език“; „Търговските наименования на хляба“ и др. Всички те разглеждат по-подробно слабо изследвани области на ономастиката у нас. Могат да бъдат приети също като приноси за ономастиката. Представените публикации са плод на самостоятелния труд на кандидатката.

От осемнайсетте статии една е публикувана в списание, реферирано в базата данни SCOPUS, а останалите са публикувани статии и доклади в нереферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томовете; четири от тях са доклади от международни научни конференции; три материала са представени на чешки език; шест от статиите са поместени в чужди издания.

Има представени две рецензии за трудове на кандидатката. Забелязаните цитирания на трудове на д-р Бакърджиева са общо 14: 11 в монографии и колективни томовете с научно рецензиране; 3 – в нереферирани списания с научно рецензиране; пет от цитиранията са отбелязани в чужди издания.

Д-р Бакърджиева е утвърден и отличен преводач на чешки език – досега е превела 7 книги художествена литература, 3 справочна литература, както и 9 филма за БНТ.

Познавам д-р Гинка Бакърджиева от участията ѝ в научни форуми. Прави впечатление на отлично подготвен специалист, отстояващ с убеденост и достатъчно аргументи научните си тези.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от гл. ас. д-р Гинка Александрова Бакърджиева **отговарят на всички** изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Кандидатът в конкурса е представил **достатъчен** брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС 'доктор' и главен асистент. В работите на кандидата има оригинални научни и приложни приноси, които са получили международно признание като представителна част от тях са публикувани в списания и научни сборници, издадени от международни академични издателства. Теоретичните му разработки имат практическа приложимост, като част от тях са пряко ориентирани към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на гл. ас. д-р Гинка Бакърджиева **е несъмнена**.

Постигнатите от гл. ас. д-р Гинка Бакърджиева резултати в учебната и научно-изследователската дейност, **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Филологическия факултут, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята положителна оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Филологическия факултет за избор на гл. ас. д-р **Гинка Александрова Бакърджиева** на академичната длъжност '**доцент**' в ПУ „П. Хилендарски“ по професионално направление 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. Филология (славянски езици – съвременен чешки език).

10. 2020 г.

Рецензент:

/проф. д.н. Анна Чолева-Димитрова/